

Підбиваючи підсумки, варто констатувати, що незважаючи на велику кількість написаної літератури з історії селянської боротьби на Слобожанщині, дане питання ще потребує подальшого вивчення та систематизації.

Соколенко Т.
НТУ «ХП»

ОСОБЛИВОСТІ БОЙОВОГО МИСТЕЦТВА ПЛАСТУНІВ

Військове мистецтво пластунів було визнане одним з найпотужніших у світі. Недаремно спосіб непомітного підповзання до цілі в багатьох арміях і сьогодні називається «по-пластунськи», а їх бойові прийоми вивчаються у багатьох спеціалізованих військових школах світу. Пластуни – це спеціальні козацькі підрозділи, що займались розвідкою та спеціальними операціями та діяли на Запорожжі, згодом Кубані. По військовому положенню Російської імперії від 1842 р. пластуни були визнані окремим родом в рядах військових сил Чорноморського війська

За думкою історика І.Олексюка «Пластун – це козак-піхотинець, розвідник, який використовував це вміння повзати так, що він міг годинами повзати або лежати в багні, в болоті, в очереті, в чагарнику чи у високій траві, деколи по шию у воді або в талому снігу, не видаючи своєї присутності, не викликаючи підозри у ворога, який «тудою тиняється або женеться учвал». Це витривала людина, часто непрезентабельної і малопомітної зовнішності. Про пластунську службу згадує австрійський дипломат та мандрівник Ерїх Лясота, який у 1594 році відвідав Запорізьку Січ з дипломатичною місією. Описуючи свою подорож через дніпровські пороги, він згадував, як запорожці несли пластунську службу в засадах коло татарської переправи.

Назва пластунського військового мистецтва сягає своїми коренями в давню історію. Відоме пластунське мистецтво переховування у воді за допомогою очеретини, як і мистецтво маскуватися, відоме ще з антських часів. У «Стратегіконі» Псевдо-Маврикія від VI ст., описуючи антів і

слов'ян, автор зазначав: «Битися зі своїми ворогами вони люблять у місцях, зарослих густим лісом, у тіснинах, на урвищах; з вигодою для себе користуються несподіваними атаками, хитрощами...». Турки називали цих козаків «ті, що перебувають під водою». Французький чернець-філософ Урньє, описуючи в Константинополі козацькі напади, зазначав: «Вони з'являлись несподівано, піднімались просто з дна моря і наводили жах на варту і всіх берегових жителів. Мені і раніше оповідали, ніби слов'янські воїни перетинають море під водою, але я вважав це за вигадку».

Велику роль у бойовому мистецтві пластунів відіграло вміння читати сліди – «сакми» та організовувати засади –«залогі». Поряд із умілим захопленням полонених пластуни також славилися вмінням безшумно знімати вартових, метаючи кинджали. Пластуни були чудовими лучниками. Зброю пластуни мали більш вдосконалену, ніж у решти козаків, це переважно далекобійні штуцери з приєднаним багнетом. З цього приводу зазначав в 1650 р. венеціанець Альберто Віміні : «Мені траплялося бачити, як вони кулею гасять свічку, відбиваючи нагар так, що можна подумати, ніби це зроблено за допомогою щипців». Пластуни ж, постійно полюючи в плавнях, серед густого очерету, витворили свій оригінальний спосіб стрільби «на звук», тобто на тріск гілок або очерету, яким вони віртуозно володіли. Крім розвідувальної, пластуни на Запорозжжі виконували ще одну функцію – набирали по різних краях молодих хлопців для поповнення січового товариства.

Навчання пластунському ремеслу починалося з молодих років. Причому брали до себе в науку пластуни не всіх, а лише тих, хто за своїми розумовими, моральними та фізичними якостями годився для цієї важливої служби. «Козак з поганою головою не годився в пластуни і лише при поєднанні добре думаючої голови з загостреним зором, слухом, непохитною витримкою виходить хороший пластун».

Досвід бойового мистецтва пластунів знайшов своє відображення в історії під час Першої та Другої світових воєн, коли елементи маскування, засідок та винахідництва пластунів були використані царськими і радянськими військовими. І сьогодні, пластунське мистецтво розвідки та ведення бою є досить корисним, інформативним та прикладним для

наших військових та кожного, хто здатен ним оволодіти. Наступниками пластунів вважають такі сучасні організації патріотичного спрямування як «Пласт», «Спас» тощо.

Сьомін М.
НТУ «ХП»

П. САГАЙДАЧНИЙ – ЛЮДИНА ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ

Піднесення козацтва у Речі Посполитій пов'язують саме з постаттю П. Сагайдачного. Його морські походи так міцно вкарбувались в українську історичну пам'ять, що навіть сучасний флагман нашого флоту носить його ім'я. На думку харківського історика Д. Журавльова, складається враження, що фігура козацького гетьмана настільки «міфологізована», що написання «людської» біографії гетьмана – завдання майбутнього.

Петро Сагайдачний народився близько 1570 р. у с. Кульчицях поблизу Самбора, що нині на Львівщині, у родині дрібного шляхтича. Про молодість П. Сагайдачного знаємо дуже мало. Він навчався в Острозькій школі. Тут сформувався його гуманістичний та патріотичний світогляд.

Відомий український дослідник козащини Д. Яворницький стверджує, що десь близько 1601 року Сагайдачний подався на Січ. Сагайдачний уславив себе цілим рядом добре обміркованих вдалих походів на «Туреччину і Крим». Козаки обрали його обозним, доручивши відати всією артилерією Січі, а з часом і своїм гетьманом.

Вперше ім'я Петра Сагайдачного – ватажка запорожців – стало відоме в 1606 р., коли внаслідок морського походу козаки здобули неприступну турецьку фортецю Варну. Добою героїчних походів назвали історики морські козацькі походи 1612-1614 рр., керовані Сагайдачним. Гетьман був не тільки вдалим проводирем, він був великим військовим реформатором. П. Сагайдачний провів реформу війська на Січі. Основною суттю якої було підвищення організації, дисципліни і боєздатності козацького війська. Він перетворив партизанські ватаги козаків у регу-